

Akwụkwọ Joel na Ụka Seventh-day Adventist nke Laodisia — Nọmba Iri Anọ na Isii

Jeff Pippenger

2026-02-12

Nọmba Iri Anọ na Isii

Site na Caesarea Filipai ruo Caesarea Maritima na-anọchi anya oge ahụ site n’elekere nke atọ ruo n’elekere nke itoolu, nke a na-ekewa n’elekere nke isii. Nkewa ahụ sitere na Caesarea ruo Caesarea bụ Ugwu Ntughari. Ugwu Ntughari ahụ na-eme ka ahịrị abụọ ọzọ daba n’akara ụzọ nke nzọụkwụ atọ nke na-ebute Iwu Ụka Pentikost nke ụbọchị Sọnde ụbọchị ise tupu ya.

N’Ugwu ahụ, Chineke Nna kwuru okwu nke ugboro abụọ. Oge mbụ O kwuru okwu bụ n’oge baptizim Kraịst, oge ikpeazụ bụ ozugbo tupu obe.

Ugbu a ka mkpụrụ obi m na-enwe nsogbu; gịnịkwa ka m ga-ekwu? Nna, zoputa m n’oge awa a: ma ọ bụ n’ihi nke a ka m ji bịa ruo n’oge awa a. Nna, nye aha gị otuto. Mgbe ahụ, olu si n’eluiuwe bịa, na-asị, Enyeworom ya otuto, ọzọkwa, aga m enye ya otuto ọzọ. Ya mere, igwè mmadụ ahụ ndị guzo nso, ma nụ ya, kwuru na ọ bụ égbè eluiuwe dara: ndị ọzọ kwuru, Otu mmụọ-ozu gwara ya okwu. Jọn 12:27–29.

Chineke na-enye aha Ya otuto mgbe O na-akara otu narị puku na puku iri anọ na anọ akara, ma dee aha Ya n’elu ha.

Onye na-emeru emeru ka M ga-eme ogidi n’ụlọ nsọ nke Chineke m, ọ gaghịkwa apụ ọzọ ma ọlị: M ga-edekwasịkwa ya aha nke Chineke m, na aha obodo nke Chineke m, nke bụ Jerusalem ọhụrụ ahụ, nke si n’eluiuwe n’aka Chineke m na-abịa ala: M ga-edekwasịkwa ya aha ọhụrụ m. Onye nwere nti, ya nūrụ ihe Mmụọ ahụ na-agwa chọọchị nile. Nkpughe 3:12, 13.

N’Ugwu Ntughari Ahụ, naanị Pita, Jemis na Jọn bụ ndị na-eso ụzọ nọ ebe ahụ, dika ha nọkwa n’oge mbilite n’onwụ nke nwa nwanyị Jaias, na kwa ọzọ na Gethsemane. Gethsemane, dika Nna ahụ kwuru okwu na Jọn iri na abụọ—bịara ozugbo tupu obe. Gethsemane putara “ebe a na-akụ mmanụ,” na-egosi ule mmanụ nke umụ agboghọ na-amaghị nwoke ahụ. Gethsemane bụ “nsogbu ukwu” nke na-eweta mkpụrụ obi “ihu na ihu na onwụ,” umụ agboghọ na-amaghị nwoke ndị amamihe na-agafe ule ahụ, n’ihi na n’ule nke abụọ nke ụlọ nsọ ha bịa ihu na ihu na ndụ, dika Jisọs kuziri “ihu na ihu” ụbọchị iri atọ.

Oge mbụ Nna kwuru okwu bụ n’oge baptizim Kraịst, oge mbụkwa O ji naanị Pita, Jemis na Jọn kporo iche bụ mgbe e mere ka ada Jaeos dị afọ iri na abụọ bilie n’onwụ. Mbilite n’onwụ nke nwa agboghọ ahụ na-amaghị nwoke, dị afọ iri na abụọ, kwekoro n’oge baptizim Kraịst, nke na-anọchi anya ike nke mbilite n’onwụ. Mbilite n’onwụ nke ada Jaeos kwekoro n’oge baptizim Kraịst na Sisaria Filipai. Getsemani na nkuda mmụọ Kraịst nwere mgbe Nna kwuru okwu tupu obe kwekoro na Sisaria Maritima.

N’ahiri n’elu ahiri, Pita na-anochi anya otu nari na puku iri ano na ano ndi ahụ a kara akara na Caesarea Philippi, mgbe a gbanwere aha Saimon Bà-Jona ka o buru Pita. Ozugbo e karà ya akara na Panium, bu Caesarea Philippi, Pita gara n’oge awa nke isii n’elu Ugwu ahụ, ebe e buliri ya elu dika okoloto ka o na-aga n’ihu iza okpukpo Konelioş na Caesarea Maritima. Na Caesarea Philippi Pita hapuru nzuko ogige Exeter ahụ n’aka na o nwere akara Chineke na ozi nke Mkpu Etiti Abali ka o kposaa. Ozi banyere Islam, dika emume opi di iche iche na-anochi anya ya, na-ebuga Pita n’ihu ruo Caesarea n’akuku osimiri. Ozi banyere Islam na-ebuli Pita elu ka uwa hu ya, n’ihi na Pita ebuworu amuma banyere obibia amuma nke Islam tupu emume opi ahụ eruo.

Lee, aga m ezitere unu Ilaija onye-amuma tupu obibia ubochi ukwu ahụ na nke di egwu nke Onyenwe anyi: O ga-eme ka obi ndi nna laghachikwute umu ha, meekwa ka obi umu ahụ laghachikwute ndi nna ha; ka m ghara ibia tie uwa ihe onu. Malakai 4:5, 6.

N’ahiri n’ahiri, ozi Ilaija bu ozi e hibere n’elu ime ka ndi nna diri n’otu na umu ha. Ilaija bu Nna Miller, onye na-anochi anya umu ya. Puku nari ano na iri ano na ano bu umu William Miller, ma ime ka obi Miller tugharia n’ebe umu ya no bu ime ka akuko Millerite kweko na akuko Ilaija, nakwa Jon Baptist kweko na onye ozi a jikotara na puku nari ano na iri ano na ano ahụ. Otu akuku nke ime ka ahiri ano ndi a kweko bu na, n’akuko ule nke o bu la nke Ilaija, Jon na Miller, naani ozi nke eziokwu di ugu a—bu ozi ahụ nke bjara site n’aka onye ozi ahụ.

Elaija, onye Tishbe, onye sitere n’etiti ndi bi na Gilead, siri Ehab, Di ka Jehova, Chineke nke Izrel, onye m na-eguzo n’ihu ya, di ndu, agaghi enwe igirigi ma o bu mmiri ozuzo n’afu ndi a, ma e wezuga dika okwu m si di. 1 Ndi Eze 17:1.

Nwannaanyi White kwuru ya nke oma na ndi na-anabataghi ozi Jon, onye Jisos kporo Ilaija, agaghi erite uru n’ozizi Jisos; o kwakwara kwa na ndi juru ozi Miller, nke a na-anochi anya ya dika ozi mmuo ozi mbu, enweghi ike irite uru n’ozizi mmuo ozi nke abuo. Ihe sooro nkwputa Ilaija na mmiri ozuzo ga-abia naani n’iwu ya, bu ule ikpezu nke gunyere iwu ahụ ka a horo n’etiti ozi Ilaija na ozi Bel. Akara amuma nke “rue ole mgbe” na-eme ka Ugwu Kamel nke Ilaija kweko na iwu Sonde.

Ya mere, Ehab zipuru ozi n’ebe umu Izrel niile no, chikotakwa ndi amuma ahụ onu n’Ugwu Kamel. Elaija wee biakwute mmadu niile, si, Ruo ole mgbe ka unu ga-anu na-agbaghari n’etiti echiche abuo? O buru na Jehova bu Chineke, soro ya; ma o buru na o bu Beal, soro ya. Ma ndi ahụ azaghi ya obuna otu okwu. Elaija wee si ndi mmadu ahụ, O bu naani m, obuna naani m, foduru dika onye-amuma Jehova; ma ndi amuma Beal di nari ano na iri ise. Ya mere, ka ha nye anyi ehi nwoke abuo; ka ha horo otu ehi nwoke maka onwe ha, bee ya n’ibe, tokwasị ya n’elu nku, ma ghara itinye oku n’okpuru ya; m onwe m ga-akwadebe nke ozo, tokwasikwa ya n’elu nku, ma ghara itinye oku n’okpuru ya. Unu kpokuonu aha chi unu, m ga-akpokuokwa aha Jehova; Chineke nke ga-eji oku zaa, ya buru Chineke. Ndi mmadu niile wee zaa, si, Okwu a di mma. 1 Ndi Eze 18:20–24.

Onwunwa nke Kamel bu ihoro n’etiti ozi abuo. O bu onwunwa n’etiti amuma eziokwu na amuma ugha, nakwa n’etiti onyeozi Elaija na ndi amuma ndi no odu na tebul Jezebel. O gbasara onyeozi ahụ na ozi ahụ. N’afu 1844, e meghariri Kamel ka Onyenwe anyi wetara onwunwa nke gosiputara

Miller dika onye amuma eziokwu, ma gosiputakwa ozi Miller dika igirigi na mmiri ozuzo. E gosiputara odjiche di n'etiti onye amuma eziokwu na ozi eziokwu, n'itunyere ya na onye amuma ugha na ozi ugha, na nzuko omuma uloikwuu nke Exeter site n'uloikwuu Exeter na uloikwuu nke igwe Watertown. Uloikwuu abuo na-anochi anya eziokwu n'itunyere ya na ugha. A na-akowaputa odjiche e mere na Kamel na akuko ihe mere eme nke 1844 na Sesarea Filipi, mgbe e mechiri Pita akara ma bulie ya n'ugwu ahụ dika okolofo. E buliri ya elu n'ihu na o kwusiri ike na ozi ya bu naani ezi ozi nke mmiri ozuzo ikpeazu. E buliri ya elu mgbe amuma ya mezuru.

Ememme opi-uda bu nke ato na ule-nlele n'oge Pentikost, ma tupu ule-nlele ahụ, Pita na-akowaputa na a ga-atohapu Alakuba iji gosi mmalite nke ikwusa Mkpu Etiti Abali. Mmezu amuma bu ihe kpatara nkewa di n'etiti ndi Millerite na ndi Protestant, ndi na-anochi anya ndi nke ogbugba ndu mbu bu ndi a na-agafere agafe. Elaija n'onwe ya gburu ndi amuma ugha, ozugbo e gosiputara odjiche di n'etiti eziokwu na ugha. A na-eme odjiche ahụ n'ememme opi-uda, mgbe amuma banyere Alakuba mezuru.

Mkpu N'etiti Abali nke akuko ihe mere eme ndi Millerite bu amuma e mere nke e mechara dozie ma mezuokwa ya n'azu. E mezuru ya n'ubochi Oktoba 22, 1844, ebe nghota mbu Miller banyere Mkpu N'etiti Abali bu afo 1843. Samuel Snow na-anochi anya mmezi nke ozi ahụ, ozi ya wee buru nke a maara di ka ozi Mkpu N'etiti Abali "eziokwu."

Afo 1844 bu ihe atu nke odjiche di n'etiti ozi Miller na ozi ndi Protestant. N'ime usoro nnwale ahụ, Miller gburu ndi Protestant, ha wee buru Protestantism dapuru n'ezi okwukwe, umunwaanyi Rome, ndi nchujà Jezebel. E gosiputara odjiche ahụ site n'inabata ma o bu iju ozi amuma ahụ. N'aka Jon na Miller, ozi amuma ahụ kpughere ozi ugha nke ndi mbu nke ogbugba ndu, bu ndi a na-agafe. Ozi Ilaija kwuru na mmiri agaghị ezo ma e wezuga n'okwu ya, ma mgbe afo ato na okara gasiri, a ga-eme ka nnwale nke nkwuputa ahụ puta ihè.

O wee ruo, mbe Ehab huru Elaija, Ehab siri ya, O bu gi ka i na-enye Izrel nsogbu? O zara, Asotaghi m Izrel nsogbu; kama o bu gi onwe gi na ulo nna gi, n'ihu na unu ahapwo iwu nile nke Onyenwe anyi, i esowokwa ndi Beal. Ugbo a kwa, zie ozi, kpokotakwa m Izrel nile n'ugwu Kamel, na ndi amuma Beal di nari ano na iri ise, na ndi amuma nke ohia nsò di nari ano, ndi na-eri nri n'akuku tebul Jezebel. 1 Ndi Eze 18:17-19.

E mere ka e si di iche n'etiti ugha na eziokwu—ma o bu onye ozi ma o bu ozi ahụ n'onwe ya—ka e mere n'ime usoro nnwale nke gunyere ebubo e boro ma ozi ahụ ma onye ozi ahụ. O bu Elaija ka e boro ebubo na o na-enye Izrel nsogbu, n'ihu na ozi ya egbochila mmiri ozuzo. A si na mmiri ozuzo gara n'ihu na-ezo n'Izrel, a gaghị ebilite okwu o bu banya banyere Elaija. Okwu ahụ dabere n'amuma Elaija, na mmezu ya n'ime afo ato na okara.

Mgbe Pita no n'ule nnwale nke Sisiaria Filipai, nke bu oriri nke opi, nakwa ebe a tohapuru inyinya-ibu ahụ, a na-akara mmalite nke ozi Mkpu Etiti Abali. Pita, dika Ilaija, ka huporo nkwenye nke amuma o buru, e gosikwara odjiche di n'etiti eziokwu na ugha ka mmadu niile hu. A na-anochi nkwenye nke amuma ahụ anya site n'oriri nke opi—nke bu ule nnwale ahụ. E ji ma 1840 ma 1844 kpoò amuma ahụ udi, ebe a na-emezi amuma ma emesja mezuo ya. Amuma e meziri nke Josiah Litch nyere mmuo ozi mbu ike na Ogot 11, 1840, a kpozikwa amuma nke afo 1843 nke

Miller site n'aka Snow.

“N’afọ 1840, mmezu amụma ọzọ pụrụ iche kpaliri mmasị sara mbara. Afọ abụọ tupu nke ahụ, Josiah Litch, otu n’ime ndị isi ozi ndị na-ekwusa ọbịbịa nke abụọ, bipụtara nkọwa nke Mkpughe 9, na-ebu amụma ọdịda nke Alaeze Ukwu Ottoman. Dị ka ngụkọta ya siri dị, a ga-akwatu ọchịchị a ... n’abalị iri na otu nke Ogosu, 1840, mgbe a pụrụ ịtụ anya na a ga-agbaji ike ọchịchị Ottoman dị na Constantinople. Nke a kwa, ekwere m, a ga-achọputa na ọ bụ otú ahụ ka ọ dị.”

“N’oge ahụ a kpomkwem e depụtara, Turkey, site n’aka ndị nnochianya-ukwu ya, nabatara nchebe nke ike ndị jikoro aka nke Europe, ma si otú a tinye onwe ya n’okpuru ọchịchị mba ndị Kraịst. Ihe ahụ merenụ mezuru amụma ahụ kpomkwem. Mgbe a matara ya, igwè mmadụ buru ibu kwenyesiri ike n’izi ezi nke ukpuru nkọwa amụma nke Miller na ndị otu ya nakweere, e nyekwara ije Adventist nnukwu mkpali di ịtunanya. Ndị nwoke nwere ogugu isi na onodu di elu sonyeere Miller, ma n’ikwusa ma n’ibiputa echiche ya, site n’afọ 1840 ruo 1844 oru ahụ gbasara ngwa ngwa.” The Great Controversy, 334, 335.

Amụma Litch metụtara Alakuba, ma amụma Snow metụtara onu uto e mechiri emechi. Mgbe amụma Litch mezuru, a nabatara usoro nke guzobere ozi ahụ, ma ndị nabatara ozi ahụ “jikotara onwe ha” na onye ozi ahụ. A ghotara ma ozi ahụ ma onye ozi ahụ n’ime mmezu nke amụma ahụ. Amụma Litch metụtara Alakuba, ma amụma Snow metụtara onu uto e mechiri emechi.

“Ahuru m ndi nke Chineke ka ha juputara n’onu n’olileanya, na-ele anya n’ibia nke Onyenwe ha. Ma Chineke kpebiri inwa ha. Aka Ya kpuchiri njehie di n’igukota oge amuma ndi ahụ. Ndi na-ele anya n’ibia nke Onyenwe ha achoputaghị njehie a, ndi ikom kacha mputa bu ndi na-emegide oge ahụ ahughikwa ya. Chineke zubere ka ndi nke Ya zute nkuda mmuo. Oge ahụ gafere, ndi ahụ e jiri onu n’olileanya na-ele anya Onye Nzoputa ha wee buru ndi juru n’ujo na mwute, ebe ndi ahụ na-ahughi n’anya mputa nke Jisos, kama ha nabatara ozi ahụ n’ihi egwu, nwere obi uto na O biaghị n’oge a turu anya ya. Nkwuputa okwukwe ha emetaghị obi ma sachapu ndu. Igafe nke oge ahụ turu nke oma iji kpughee udi obi ndi di otu a. Ha bu ndi mbu tughariri ma kwara ndi ahụ na-eru uju ma daa mbà n’obi emo, bu ndi huru n’ezie n’anya mputa nke Onye Nzoputa ha. Ahuru m amamihe Chineke n’inwa ndi nke Ya na inye ha ule na-enyocha nke oma, iji choputa ndi ga-alaghachi azu ma puo n’oge onwunwa.

“Jisos na igwè ndi agha eluigwe nile ji omiiko na ihunanya lee ndi ahụ anya, bu ndi jiri atumanya di uto na-agusi aguu ike ihu Onye ahụ mkpuru obi ha huru n’anya. Ndi mmuo ozi no na-efeghari gburugburu ha, iji kwado ha n’oge onwunwa ha. Ndi ahụ leghaara inata ozi nke eluigwe anya ka a hapuru n’ochichiri, iwe Chineke wee gbaa oku megide ha, n’ihi na ha achoghị inata ihè ahụ nke O zitere ha site n’eluigwe. Ndi ahụ kwesiri ntukwasị obi ma nwee nkuda mmuo, ndi na-apughị ighota ihe mere Onyenwe ha ji abiaghị, ahapughị ha n’ochichiri. E duru ha ozọ laghachi n’Akwukwo Nso ha ka ha nyochaa oge amuma di iche iche. Aka nke Onyenwe anyi wepuru n’elu onu ogugu ndi ahụ, a kowakwara njehie ahụ. Ha huru na oge amuma ndi ahụ ruo n’afọ 1844, nakwa na otu ihe akaebe ahụ ha wetara iji gosi na oge amuma ndi ahụ mechiri n’afọ 1843, gosiri na ha ga-akwusi n’afọ 1844. Ihè sitere n’Okwu Chineke mukwasiri n’onodu ha, ha wee choputa oge ichere—‘O bu ezie na o [ohu ahụ] egbuo oge, chere ya.’ N’ihunanya ha nwere maka obibia Kraist ozugbo, ha elegharala oge igbu oge nke

oghụ ahụ anya, nke e mere ka ọ gosi ndị ezi ndị na-eche nche. Ha nwekwara ọzọ otu kpomkwem oge. Ma ahuru m na otutu n'ime ha enweghi ike isi n'elu nnukwu nkuda mmuo ha bilie ka ha nweta okwa ahụ nke inu oku n'obi na ume ahụ nke kara akara okwukwe ha n'afọ 1843.”

“Setan na ndi mmuo ozi ya meriri ha, ndi ahụ na-anabataghị ozi ahụ wee kelee onwe ha n'ihì amamihe na nghota ha nke na-ele anya n'ihu, n'ijụ inabata aghugho ahụ, dika ha kporo ya. Ha aghotaghị na ha na-ajụ ndumodu Chineke megide onwe ha, nakwa na ha na Setan na ndi mmuo ozi ya na-aruko oru ime ka ndi Chineke, ndi no na-ebi ozi ahụ e si n'eluigwe zitere, nwee mgbagwoju anya.”

“A na-emegbu ndi kwere na ozi a n'ime uka di iche iche. Ruo nwa oge, ndi na-achoghi inara ozi ahụ ka ujo jidere, nke mere ka ha ghara imeputa n'ezì echiche nke obi ha; ma igafe oge ahụ kpughere ezi mmetuta ha. Ha choro ime ka akaebe ahụ daa juu, nke ndi na-eche ka a manyere iburu, na oge amuma ahụ gbatiri ruo n'afọ 1844. N'idi doo anya, ndi kwere ekwe kowara njehie ha ma nye ihe kpatara ha ji atụ anya Onyenwe anyi n'afọ 1844. Ndi na-emegide ha enweghi ike iweta arumuka obula megide ihe kpatara ndi e nyere nke di ike. Ma iwe nke uka di iche iche mubara; ha kpebisiri ike na ha agaghị ege ihe akaebe nti, nakwa na ha ga-emechi akaebe ahụ n'ezì uka, ka ndi ozo ghara inu ya. Ndi na-amaghị ama inochiere ndi ozo ihè ahụ Chineke nyere ha, ka a chupuru n'ime uka; ma Jisos nonyere ha, ha wee juputa n'onu n'ihè nke ihu Ya. A kwadebere ha inata ozi nke mmuo ozi nke abuo.” Early Writings, 235–237.

Pita nochiri anya puku mmadu nari otu na iri anọ na anọ ndi, di ka Litch, na-eweta amuma edoziri nke oma gbasara Alakuba na njedebe nke otu alaeze; ma dikwa ka Snow, Pita na-ewetakwa amuma edoziri nke oma banyere uzo emechiri emechi. Ozi Litch banyere ahuhu nke abuo nke Alakuba bu amuma nke di n'ezì, ebe uzo emechiri emechi nke Snow bu amuma nke di n'ime. N'aka Snow, oru ahụ bido mgbe Onyenwe anyi wepuru aka Ya n'onuogugu ndi ahụ, ma n'oge ahụ ka a huru na otu ihe ama ahụ nke e cheburu na mbu na o na-egosi 1843, n'ezio kwu na-egosi Oktoba 22, 1844. N'aka Litch, o bu mgbako nke, mgbe e mezuru ya, wetara mmuo ozi nke Mkpughe iri ka o bia guzoro n'elu uwa na n'elu oké osimiri.

Ezio kwu ahụ bu na Litch gbakoro amuma ya ozo ubochi iri tupu mmezu ya na-akowa oru nke imezi amuma e buru uzo kwuo di ka ule. O bu n'ezio kwu na mbido ya n'afọ 1840 na njedebe ya n'afọ 1844 bu n'ezio kwu ihe nochianya amuma nke amuma e gbakoro ozo ka o buru ezigbo Mkpu Etiti Abali? O bu n'ezio kwu na alpha na omega nke akuko ihe mere eme nke ndi Millerite, nke kwusiri n'ikpasa Mkpu Etiti Abali, na-anochi anya n'ezie njirimara amuma nke ezigbo Mkpu Etiti Abali nke puku nari na iri anọ na anọ ahụ?

N'oge abuo ahụ e kwusara amuma e doziri emezighi, a gosiputara esemokwu megide ozi ndi Millerite, n'ihì na ozi ahụ kpasuru ndi mmadu iwe. Mgbe Pita guzoro na Caesarea Philippi, e nwere esemokwu banyere ozi ahụ nke malitere tupu Caesarea Philippi, n'ihì na o bu mmezu ahụ na-akwado na o bu nani n'okwu Pita ka ozi mmiri ozuzo ahụ ga-adaba. Caesarea Philippi bu ememme opi, nke kwekoro na Kraist iziga ndi na-eso uzo ya abuo, ndi na-anochi anya mmuo ozi nke abuo, ka ha topu inyinya ibu nke Islam. Itopu inyinya ibu nke Islam na-ekwuputa mmalite nke ozi Mkpu Etiti Abali na nzuko ogige Exeter, n'ihì na mgbe Samuel Snow bjarutere n'elu inyinya

otu ubochi n'azu oge, n'August 13, ebe o gbuola oge kama ibia n'ubochi mmeghe, o na-akara njedebe nke oge ichere ahụ na mmalite nke ozi ahụ a ga-eburu di ka ebili mmiri ukwu mgbe nzuko ahụ kwusiri n'abalị iri na asaa.

Esemokwu nke akuko ihe mere eme nke ndi Millerite, ebubo eze Ehab na nguzogide nke ndi Juu na-achọ iru uka mgbe Kraist batara na Jerusalem, ha niile na-akowaputa esemokwu nke na-eru na mmechi ya n'oriri nke opi, mgbe a topusiri inyinya ibu ahụ. Ntopu nke inyinya ibu ahụ bu nkwenye nke amuma nke na-akowaputa uzọ e mechiri emechi n'elu Adventism na mmalite ya na Caesarea Philippi, na uzọ e mechiri emechi na njedebe nke oge ahụ na Caesarea Maritima. Inyinya ibu ahụ bu akara nke Islam nke ahuhu nke ato nke na-eti United States, tinyere Nashville, Tennessee. Amuma dara ada nke July 18, 2020, ugbu a ka a na-agbazi nwayo nwayo ka Onyenwe anyi na-ewepu aka Ya, ma na-emepe akara nke mkpughe nke Jisos Kraist. Mmepa akara ahụ malitere n'ozara na July nke afọ 2023.

Ohu Daniel nke Iri na Otu

Emume opi na-anochi anya opi nke asaa, nke bu ahuhu nke ato, nke bu Islam. Opi bu ozi ido aka na ntị gbasara agha si n'ezị, ma a pukwara ighota ya dika oku si n'ime bia maka nzuko nsọ. Dika ule nnwale nke na-amalite mgbe ubochi iri ato nke ule ulo nsọ nke abuo gwuchara, o bu ma ozi si n'ezị ma ozi si n'ime. Ule ntoala mbu biara n'oge opupu ihe ubi nke afọ 2024 site n'ohu si n'ezị nke onye-emegide Kraist dika e gosiri ya na Daniel 11:14.

Ma n'oge ndi ahụ, otutu ga-ebili imegide eze nke ndida: ndi ohi nke ndi gi kwa ga-ebuli onwe ha elu iji mezuo ohu; ma ha ga-ada. Daniel 11:14.

Amaokwu gara aga webatara Panium, ma ama Panium na-aga n'ihu ruo n'amaokwu nke iri na ise.

N'ihia na eze nke ugwu ga-aloghachi, o ga-akpokota igwe mmadu buru ibu karja nke mbu, ma n'ezie o ga-abia mgbe afọ ufodu gafesiri ya na nnukwu agha na nnukwu aku. Daniel 11:13.

Eze nke ugwu n'amaokwu iri ruo iri na ise bu ike nnochi anya nke papacy, onye Ronald Reagan nochiri anya ya n'amaokwu iri mgbe e wepuru mgbidi nke akwa mgbochi igwe, dika e gosiri ya n'udi site n'odida nke Mgbidi Berlin na Novemba 9, 1989. Amaokwu iri na isii na-akara iwepu mgbidi nkewa di n'etiti uka na ochichi n'iwu ubochi Sode. Amaokwu iri na otu na iri na abuo na-anochi anya agha Ukraine nke malitere na 2014, ma amaokwu iri na ato na-akowaputa ntuli aka nke 2024, mgbe Trump, onyeisiala nke asato kemgbe Reagan, onye bukwa onyeisiala nke asato nke sitere n'ime ndiisiala asaa gara aga, "na-aloghachi" n'ike ka ukwu, n'ihia na mgbe o loghachiri, o "ga-ebuputa igwe mmadu ka ukwu karja nke mbu, o ga-abiakwa n'ezie mgbe afọ ufodu gasiri." "Afọ ufodu" ahụ bu afọ anọ nke Joe Biden.

Mgbe 2024 gasiri, n'ikwado amaokwu nke iri na ato, Rome ga-etinye onwe ya n'akuko ihe-amuma nke Panium. N'ubochi Mee 8, 2025, a hoputara poopu mbu sitere n'ala ebube ime mmuo, ma o hoooro aha Leo, nke na-eburu n'ime ya otutu agwa amuma di mkpa nke ukwu. Mgbe ahụ, n'amaokwu nke iri na ise, a na-abanye n'agha ahụ.

Ya mere, eze nke ugwu ga-abia, kuko ugwu agha, werekwa obodo ndi e wusiri ike nke ukwuu: ogwe aka nke ndida agaghị enwe ike iguzogide ya, obunadi ndi agha ya a hoputara; agaghikwa enwe ike obula iguzogide ya. Daniel 11:15.

Agha Panium na-amalite n'amaokwu nke iri na ise, anu oha nke uwa ahụ nke Donald Trump nochiri anya ya ga-emeri alaeze nke ndida. Eze nke ndida n'amaokwu nke iri na otu malitere agha megide Ukraine, ike nnochị anya nke papacy, onye ike nnochị anya nke papacy nke amaokwu nke iri kwadoro ma kwuo ugwo ya—United States. Eze nke ndida ga-enwe mmeri n'agha Raphia, ma n'oge sochirinụ nke mmeri ahụ, ndakpo na-aga n'ihu nke a na-ejikọ mgbe niile na onwu alaeze dragon nke ndida, na-ahapu eze nke ndida n'onodu adighi ike nke ukwuu ka eze nke ugwu na-aloghachi, sie ike kariya mgbe o bua ozo, ma na-akwadebe maka agha Panium. Russia na Putin bu eze nke ndida mgbe United States bidoro Agha Ukraine n'afọ 2014. N'afọ 2022 mwakpo ahụ malitere, obara amalitekwa iso. N'afọ 2024 eze nke ugwu laghachiri.

Pita no na Sisia Filipa, nke bu mmalite nke ikwusa ozi nke Mkpu Etiti Abali. Pita, dika Ilaija na ndi Millerait dika Litch na Snow nochiri anya ha, ebuburu uzọ kwuputa amuma banyere uzọ e mechiri emechi na Islam. Mmezu ya na-akowaputa odiche di n'etiti ozi mmiri ikpeazu nke eziokwu na nke ugha, na ndi ozi eziokwu na ndi ugha. Ozi Pita bu ozi Nashville na Islam nke a doziri, ma mgbe o guzo na Sisia Filipa, o guzo na Panium, agha nke na-eduga n'iwu ubochi Sonde nke amaokwu nke iri na isii. Mmezu nke amuma Pita na-akowaputa mmalite nke ikwusa Mkpu Etiti Abali, mgbe a tohapuru Islam, nke bukwa, ahiri n'elu ahiri, mgbe agha Panium bjarutere.

Ohu Daniel iri

Oriri opi na-anochi anya opi nke asaa, nke bu ahuhu nke ato, nke bu Alakuba. Opi bu ozi ido aka na nti, burukwa oku a na-akpo ka e nwee nzuko nsọ. Ozokwa, o bukwa ule nnwale doro anya nke na-amalite mgbe ubochi iri ato nke ule ulo nsọ nke abuo gachara. Ohu nnwale mpuga mbu, nke bu isi ntoala, banyere onye na-emegide Kraist bjara n'oge opupu ihe ubi nke afọ 2024, ma ohu nnwale ime nke abuo banyere Kraist, dika e gosiri ya na Daniel 10, bjara n'afọ 2026.

Mgbe ahụ, eweliri m anya m elu, lee, ma hu otu nwoke yi uwe akwa ocha ocha, onye e ji ola-edo oma nke Uphaz kee n'ukwu ya: Ahu ya dikwa ka nkume beril, ihu ya dikwa ka odidi amuma, anya ya dikwa ka oriona oku, ogwe aka ya na ukwu ya dikwa ka ola kopa a hichapuru nke oma n'icha ya, olu okwu ya dikwa ka olu nke igwe mmadu.

Mu onwe m, Daniel, naani m huru ohu ahu; n'ihu na ndi ikom ndi so m ahughi ohu ahu; ma oké ima jijiji dakwasiri ha, nke mere ka ha gbapu zoo onwe ha.

Ya mere, a hapuru m naani m, m wee hu nnukwu ohu a, o nweghikwa ike foduru n'ime m; n'ihu na mma m gbanwere n'ime m ghoo ire ure, enweghikwa m ike o bua foduru.

Ma anuru m olu okwu ya; ma mgbe m nuru olu okwu ya, mgbe ahu, aradara m n'ura miri emi n'ihu m, ihu m dikwa n'ala.

Ma, le, otu aka meturu m aka, nke mere ka m guzoro n'ikpere m abuo na n'elu obu aka m abuo. O wee si m, O Daniel, nwoke a huru n'anya nke ukwuu, ghotu okwu ndi m na-agwa gi, guzoziekwa n'ukwu gi: n'ihu na o bu gi ka e zitewo m ugbu a. Ma mgbe o kwuchara okwu a

nye m, m guzoro, na-ama jijiji. O wee si m, Atula egwu, Daniel: n'ihu na site n'ubochi mbu i tinyere obi gi n'ighota ihe, na n'idọ onwe gi n'ala n'ihu Chineke gi, a nuru okwu gi, abiakwakwa m n'ihu okwu gi. Ma onye-isi nke alaeze Peshia guzogidere m ubochi iri abuo na otu: ma, le, Maikel, otu n'ime ndi-isi ukwu ahụ, bįara inyere m aka; m wee nogide ebe ahụ n'etiti ndi eze Peshia. Ugbu a abıawo m ime ka i ghota ihe ga-adakwası ndi gi n'ubochi ikpeazu: n'ihu na ohu a ka bukwa nke otutu ubochi ka na-abıa. Ma mgbe o gwara m okwu ndi di otu a, m cheghariri ihu m n'ala, m wee buru onye ogbi.

Ma, lee, otu onye yiri oyiyi nke umu mmadu meturu ebugbere onu m aka: mgbe ahụ ka m meghere onu m, kwuo okwu, si onye ahụ nke guzo n'ihu m, O onyenwe m, site n'ohu a, ihe mgbu m alaghachikwutewo m, enweghikwa m ike o bula foduru. N'ihu na kedu ka ohu nke onyenwe m a ga-esi gwa onyenwe m a okwu? n'ihu na, banyere m, ozugbo ahụ ike o bula apuwo n'ime m, obunadi ume adighikwa foduru n'ime m.

Mgbe ahụ, otu onye ozo biakwara, metukwa m aka, onye idi ya ka nke mmadu, o mekwaara m ike. O wee si, Gi nwoke a huru n'anya nke ukwu, atula egwu; udo diri gi; sie ike, ee, sie ike. Ma mgbe o kwuoro okwu ahụ n'ebe m no, e mere m ka m sie ike, m wee si, Ka Onyenwe m kwuo okwu; n'ihu na i meela ka m sie ike. Daniel 10:5-19.

Daniel n'ubochi nke iri abuo na abuo, huru ohu nke Nnukwu Onye Nchujaja nke eluigwe n'ubochi ikpeazu. Ohu nke Rom nke na-eme ka ohu ahụ guzosie ike bu ule ntala na ule alfa nke afo 2024, ma ohu nke Kraist bu ule nke ulo nsọ. O na-emeputa nkewa nke otu ahụ nke na-agbapu n'ihu Daniel ma zoo onwe ha. Otú ahụ na-ezo n'okpuru ugha na okwu ugha, ma n'ihu nke a ka a na-enye ha aghugho siri ike.

Mgbe ahụ, a meturu Daniel aka ugboro ato, nke mbu site n'aka Gabriel, emesia site n'aka Kraist, ma mgbe ahụ ugboro nke ato site n'aka Gabriel. N'ebe Kası Nso, mgbe a meturu Daniel aka ugboro ato, o na-anochite iguzosi ike e nyere, n'ihu na o malitere n'enweghi ike o bula mgbe o huru ohu ahụ, ma site n'imetu aka nke ato, e mesiri mee ka o sie ike. E nyere ya ike ka o ghota ihe ga-adakwası ndi nke Chineke n'ubochi ikpeazu. Ozi amuma banyere ihe ga-adakwası ndi nke Chineke n'ubochi ikpeazu bu ozi a nochiri anya n'ime ilu umu agboghọ iri ahụ.

Daniel malitere n'enweghi ike, n'ihu na ohu nke iko na-enyo enyo nke Kraist hapuru ya n'enweghi ike; ma n'ogwugwu metu ato ahụ, a na-enye ya ike, ma iwu ahụ a sirı ya, "sie ike, ee, sie ike," bu mmuba ugboro abuo nke na-akara mmuo ozi nke abuo ma o bu ule nke abuo. Ule nke abuo bu ule nke ulo nsọ ebe a na-enye ndi Chineke ike ikwusa ozi nke Mkpu Etiti Abalı mgbe nzuko ogige Exeter kwusiri. Ule ahụ bu ule nke ulo nsọ ebe nkume isi okpu ahụ, nke bu ntala na nkume nkuku, ghorọ nkume isi okpu di ebube nke ulo nsọ ahụ, si otu a na-akara mmezu ya. Daniel na-enweta ike n'ubochi nke iri abuo na abuo, mgbe o ji okwukwe banye n'Ebe Kachasi Nso. Mgbe o mere nke a, Gebriel meturu ya aka, mgbe ahụ Kraist meturu ya aka, emesia Gebriel metukwa ya aka ozo. Ya mere, a na-enye Daniel ike ikwusa ozi ahụ n'Ebe Kachasi Nso ebe o huru Kraist n'etiti ndi mmuo ozi abuo; ebe ahụ n'Ebe Kachasi Nso ebe Kraist no n'etiti bu oche ebere ahụ, tinyere cherub abuo ndi na-ekpuchi ekpuchi na-elekwası anya n'Igbe ahụ nke ihè nke ebube Shekinah nke Kraist, onye no odu n'ocheeze Ya, na-enwu gbaa. E ji usoro amuma wuo ohu nke Daniel iri nke na-egosi Daniel ka o na-ele ebube Kraist anya di ka Shekinah n'elu ocheeze nke oche ebere ahụ,

ebe cherub abụọ ndị na-ekpuchi ekpuchi na-eleba anya n'ime Igbe ahụ!

Tupu emume opi, Elaija na-ekwuputa na ozi ya banyere mmiri ozuzo bu naani ozi mmiri ozuzo nke sitere n'aka Onyenwe anyi, o na-edobekwa amuma nke na-eru na mmezu ya site n'ikowaputa ihe n'uzo dororo anya nke na-egosi onye bu ma o bu onye na-abughị onyeozu ahụ, nakwa ihe bu ma o bu ihe na-abughị ozi ahụ. Ruo afọ atọ na okara tupu Kamel, eze Ehab nọ na-achọ Elaija, n'ihina e nwere oge nke esemokwu nke na-ebute uzọ tupu Kamel. Ugwu Kamel bu naani ule dororo anya ebe a na-egosiputa agwa mmadu. Otu oge ahụ n'akuko ihe mere eme ndi Millerite nwere otu ama ahụ, dika ndi kporo ozi ahụ asi mechiri ndi kwesi ntukwasị obi uzo n'ulo uka di iche iche, ma ndi kwesi ntukwasị obi wee mesia bulie ozi nke na-akpo ndi mmadu ka ha si n'etiti ndi nke ogbugba ndu mbu dara ada puta, bu ndi a na-agabiga.

Pita nọ na iwu ubochi uka Pentikostal na-ekwusa ozi Joel, nke putara na Pita na-ekwusa otu ozi ahụ mgbe oge nke Mkpu Etiti Abali malitere na ngwucha nzuko ogige Exeter, nke malitere mgbe e meziri amuma Pita dika e meziri ozi Snow na Litch. Esemokwu na-ebute mmezu nke amuma mgbe niile. Ya mere, esemokwu ahụ na-amalite tupu mmezu nke amuma ahụ.

Ozi nke na-akpata Ahab, Jezebel na ndi amuma ya nchekasi, nakwa ndi Juu na-akparita uka n'ubochi Kraist, na ndi Protestant dara ada nke akuko Millerite, ka Pita kowara di ka akwukwo Joel. Tupu ule ikpezu nke ato nke e ji itoputa eziokwu, nke a na-akara site n'itohapu inyinya ibu, Adventism nke Laodisia na-awakpo ozi Pita, Pita wee zaghachi mgbochi ahụ site n'ikowa na ndi ozi ahụ ebughi mmanya; ha bu nani mmezu nke isi ato Joel. Isi ato Joel na-amalite site n'ikpe omuma siri ike megide Adventism nke Laodisia. Mgbe ozi ahụ rutere na nti ndi mmanya na-aba n'anya siri ike ga-aza ya. Ha zutere Kraist mgbe O na-arida n'ugwu n'uzo Ya na-aga Jerusalem, ha wee zutekwa Ya ozo na Jerusalem.

E kewapula inyinya ibu ahụ, mbata ahụ amalitela; ndi Juu na-arụ uka n'efu choro ka e mechie ozi ahụ onu. Jizos na-aga n'ihu, emesia kwusi ma bee akwa n'ihina oge ikpezu nke amara nnwale nke Adventizim. Mgbe ahụ, na Jerusalem, esemokwu ozo bilitere megide ndi Juu ndi choro ka ndi mmadu kwusi ozi ha. Mgbe anyanwu dara n'ubochi ahụ, oge amara nke mba ndi Juu rutere n'okwa ozo. Oganihu nke iguzogide ahụ gara n'ihu ruo n'onwu nke obe, o malitekwaru nke oma site na mbilite n'onwu nke Lazaros, nke kpoputara mbata nke mmuo-ozu nke abuo na oge ichere ahụ.

“Betani di nso na Jerusalem nke ukwu, nke mere na akuko banyere mbilite Lazaros e biliri n'onwu rutere n'obodo ahụ ngwa ngwa. Site n'aka ndi nledo ndi huru oru ebube ahụ anya, ndi ochichi ndi Juu matara eziokwu ahụ oso oso. E kporo nzuko ndi Sanhedrin ozugbo ka e kpebie ihe a ga-eme. Kraist emewo ka ochichi Ya n'elu onwu na ili puta ihe n'uju ugbo a. Oru ebube ahụ di ukwu bu ihe ama kasi elu Chineke nyere umu mmadu na O zitere Okpara Ya n'uwu maka nzoputa ha. O bu ngosiputa nke ike Chineke zuru ezu iji mee ka uche o bu nke ezi uche na ako na uche e mere ka o maa ihe na-achị kwenye. Otutu ndi huru mbilite Lazaros n'onwu kwere na Jizos. Ma ikposi ndi nchua ja kporo Ya kara njo kari. Ha ajulari ihe ama nta nile banyere idi nso Ya, ma oru ebube ohuru a kpasuru ha iwe naani kari. E mere ka onye nwuru anwu bilie n'ihina zuru oke nke ehie, n'ihu igwe ndi akaebe. O dighi aghughu o bu pu ru ikowa ihe ama di otu a ka o ghara idi ire. N'ihina nke a kpomkwem, iro nke ndi nchua ja toro buru nke na-egbu egbu kari. Ha kpebisiri ike kari mgbe o bu ikwusi oru Kraist.”

“Ndị Sadusii, ọ bụ ezie na ha adighi akwado Kraist, ejughị ha obi ojojo megide Ya dika ndi Farisii. Ikpooasi ha adighikwa ilu nke ukwu. Ma ugbo a, ujo jidere ha nke oma. Ha ekweghi na mbilite n'onwu nke ndi nwuru anwu. N'ikpoota ihe a na-akpo sayensi, ha atugharjala uche na o gaghi ekwe omume ka e mee ka ahụ nwuru anwu di ndu ozo. Ma site n'okwu ole na ole nke Kraist, a kwaturu ozizi ha. E gosiri ha na ha amaghi Ma Akwukwo Nso ma ike nke Chineke. Ha enweghi ike ihu uzo o bula isi wepu mmetuta oru ebube ahụ kpatara n'etiti ndi mmadu. Olee otu a ga-esi mee ka ndi mmadu hapu Onye meriri ili wee napu ya ndi nwuru anwu ya? A gbasara akuko ugha n'ebe niile, ma a pughi igonari oru ebube ahụ, ha amaghikwa otu e si egbochi mmetuta ya. Ruo oge ahụ, ndi Sadusii akwadoghi atumatu igbu Kraist. Ma mgbe Lazaros bilisiri n'onwu, ha kpebiri na o bu naani site n'onwu Ya ka a puru isi kwusi ikato ha n'atughị egwu nke O na-eme megide ha.” The Desire of Ages, 537.

Onwu Lazaros bu ihe ji akara mmalite nke ubochi ano ahụ Jizos noro na-egbu oge. Onwu ya nochiri anya obibia nke mmuo ozi nke abuo, nke na-akara mmalite nke oge ichere ahụ. Mbilite n'onwu ya na-akara mbilite n'onwu nke ndi ama abuo ahụ n'ubochi Disemba 31, 2023, afo iri abuo na abuo mgbe 9/11 gasiri. Mbilite n'onwu ya na-akara mbilite n'onwu nke okpukpu akoro ndi nwuru anwu nke Ezikiel. E ji mbilite n'onwu ya maa atu site n'okike Adam, nke mejuputara mmadu, nke uru nochiri anya ya, ka e jikotara ya na Chukwu, nke ume nke ndu nochiri anya ya.

“Ndị nchuaịa na ndi-isi nke ndi Juu kporo Jisos asi; ma igwe mmadu buru ibu gbakoro ka ha gee nti n'okwu amamihe Ya ma hukwa oru ike Ya. E kpaliri ndi mmadu n'ime mmasi kachasi omimi, ha wee jiri nchekasi soro Jisos iji nu ntuziaka nke onye nkuzi a di ebube. Otutu n'ime ndi-isi kweere na Ya, ma ha enweghi obi ike ikwuputa okwukwe ha, ka a ghara ichupu ha n'ulo nzuko. Ndị nchuaịa na ndi okenye kpebiri na a ghaghi ime ihe ga-adopu uche ndi mmadu n'ebe Jisos no. Ha turu egwu na mmadu niile ga-ekwere na Ya. Ha enweghi ike ihu nchekwa obula maka onwe ha. Ha aghaghi ihapu onodu ha ma o bu gbuo Jisos. Ma mgbe ha ga-egbuchara Ya, a ka ga-enwe ndi bu ihe ncheta di ndu nke ike Ya. Jisos emeela ka Lazaros si n'onwu bilie, ha wee tu egwu na o buru na ha egbuo Jisos, Lazaros ga-agba akaebe banyere ike di ukwu Ya. Ndị mmadu na-abia n'igwe ihu onye ahụ e si n'onwu kpelite, ndi-isi ahụ wee kpebie igbu Lazaros kwa, ma kwusi mkpali ahụ. Mgbe ahụ, ha ga-eme ka ndi mmadu laghachi n'omenala na ozizi nke mmadu, itu otu-uzo n'elu mint na rue, ma nwetakwa mmetuta n'ahụ ha ozo. Ha kwekoritara ijide Jisos mgbe O no naani Ya; n'ihu na o buru na ha anwaa ijide Ya n'etiti igwe mmadu, mgbe uche ndi mmadu niile no n'oru n'ebe O no, a ga-atu ha nkume.” Early Writings, 165.

Na Julai 18, 2020, e gburu ndiamā abuo nke Mkpughe, mmuo-ozizi nke abuo na oge ichere wee rute. Disemba 31, 2023, usoro mbilite n'onwu nke nzokwu abuo bidoro. Nzokwu mbu bu ntuala; nzokwu nke abuo bu iwulite ulo nso ahụ n'elu ntuala ahụ. Uka Seventh-day Adventist nke Laodisia kporo ozi ahụ asi kemgbe a muru ya n'afu 1989, ha ka na-akpokwa ya asi ruo taa. Ugbo a ndiamā ahụ a kporo asi, ndi ha chere na ha anwuola, adila ndu ozo; ha ga-akpo ozi ahụ asi karia. Ha ga-aru uka banyere amuma nke Julai 18, 2020 n'ojoo obi ojojo ahụ ndi Juu nwere megide mbilite n'onwu Lazaros. N'akuko ihe mere eme nke ule ulo nso, Pita ga-aza ebubo ha na-ezighi ezi site n'itu aka n'akwukwo Joel dika aziza nye ugha ha nile.

Anyi ga-aga n'ihu na omumu a n'isiokwu na-esote.

